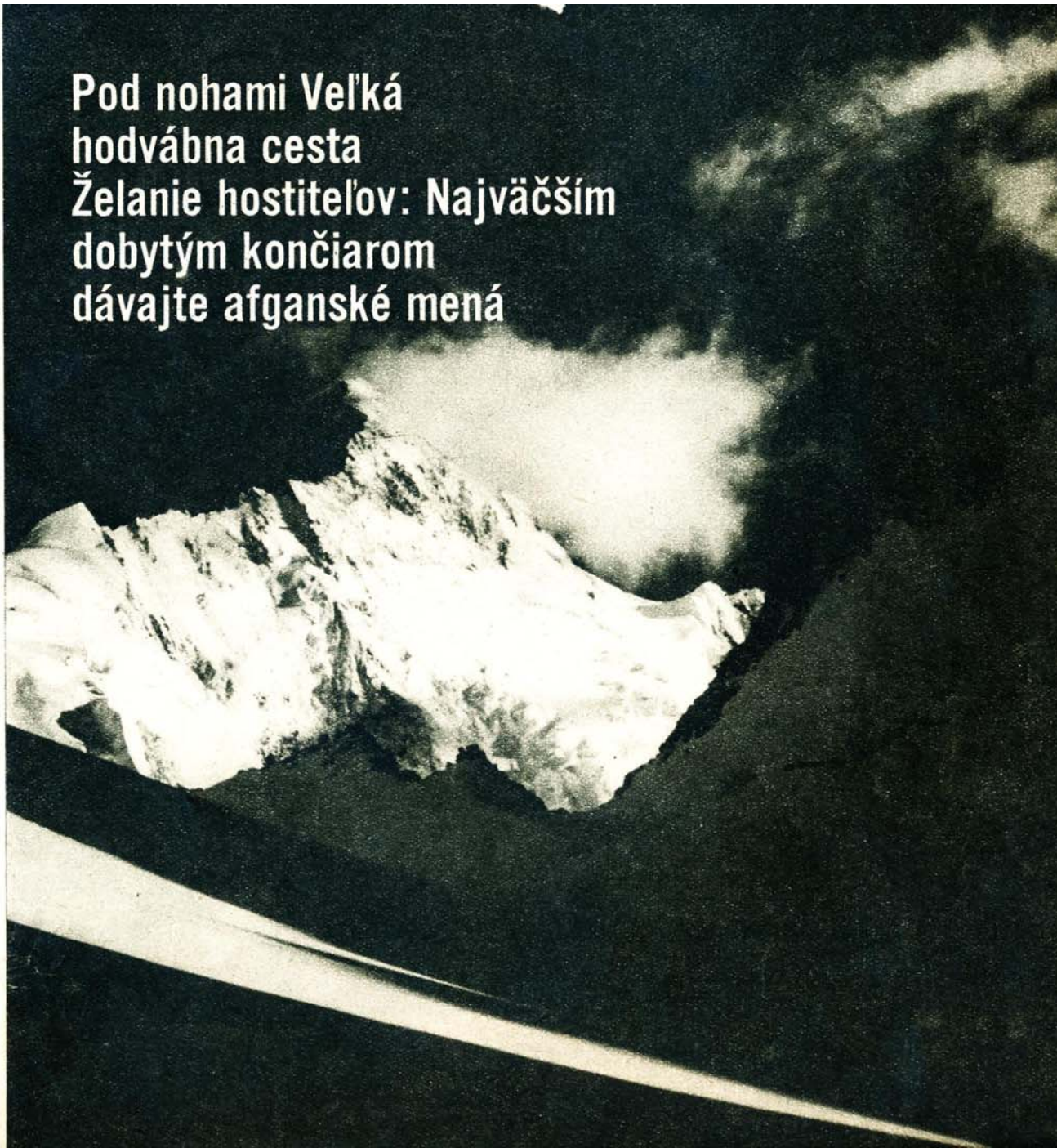

Československá expedícia dala
Afganistanu Kuh I Heewad
Osemdesiatmetrový voľný pád
nad ľadovým zrázom
Dramatický boj o Trapézový štít

Pod nohami Veľká
hodvábna cesta
Želanie hostiteľov: Najväčším
dobytým končiarom
dávajte afganské mená

Text: MUDr. JAROMÍR WOLF

Foto: VILÉM HECKEL
inž. JOZEF PSOTKA

**Bielo - modro - červená
na končiaroch**

◀ **Jožo Psočka — asistent
bratislavskej techniky — pri
obslužbe krátkovlnnej vysielačky.**

HINDÚ KUŠU

Každý rok zdolávajú naši horolezci najvyššie končiare veľhôr Európy i Ázie a neraz pokoria aj dosiaľ nedobytych a najneprístupnejších obrov ľadovej ríše. Svojimi výkonmi už často potvrdili, že československé horolezectvo už dávno vyrástlo z plienok a je schopné úspešne plniť aj tie najnáročnejšie úlohy.

Vari najpresvedčivejšie to potvrdila expedícia trinástich mužov do afganského Hindúkušu, v ktorom vztýčila československú vlajku na miestach, kde predtým ľudská noha ešte nevzkročila. Rad nebotyčných končiarov dostal od expedície československé i afganské názvy. Milovníci prírody u nás dostanú od expedície film, ktorý im priblíži Hindúkuš, divukrásne horstvo, vzdialené od nás tisíce kilometrov. O toto sa usilujeme aj my. Požiadali sme totiž troch účastníkov výpravy na Hindúkuš, lekára expedície MUDr. Jaromíra Wolfa, fotografa Viléma Heckela a horolezca inž. Jozefa Psoťku, aby sa s našimi čitateľmi podelili v texte i obrazoch o svoje dojmy a zážitky.

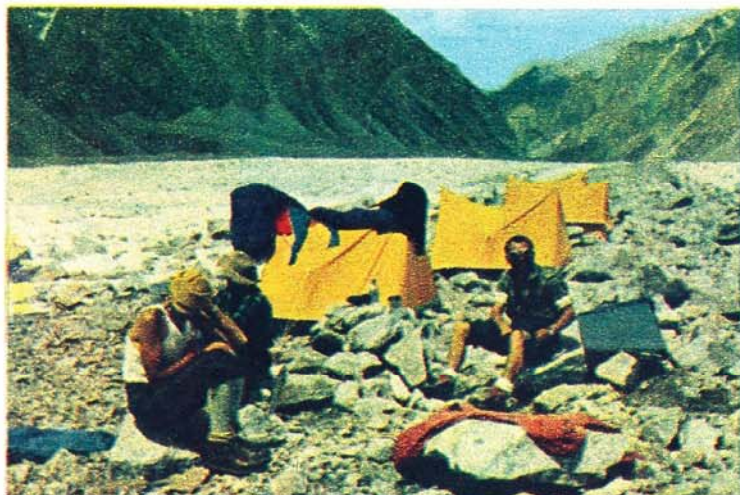
Je u nás zvykom, že úspechy našich reprezentantov na športovom poli sa stávajú národným sviatkom a neúspechy zase národnou tragédiou. Skrátka, taká udalosť sa stáva celonárodnou záležitosťou. Aj československá horolezecká expedícia Hindúkuš 65 bola v istom zmysle celonárodnou záležitosťou. V spomienkach účastníkov našej expedície ostane pobyt na Hindúkuši vždy spojený s kožušinovými topánkami zo skutočskej Botany, s výškovými plstenými topánkami z opavskej Snahy, so stanmi z Lomnice n/Popelkou, s konzervami z Krásneho Března zo Severočeských konzervární, s páperovými bundami z brnenskej Druťevy a s magnetofónom jabloneckej Tesly, ktorý aj vysoko v základnom tábore vyhrával obľúbené pesničky Suchého a Šlitra. A boli to v prvom rade ČSTV, Československá akadémia vied a Československý štátny film, čo sa pod patronátom ÚV ČSTV zaslúžili o uskutočnenie výpravy, ktorá mala popri športových cieľoch aj ciele vedecké.

Myšlienka uskutočniť expedíciu

československých horolezcov do dosiaľ neprebádaných svetových veľhôr nie je mladého dáta. Dokonca kedysi — a je to už naozaj dávno — ustanovili komitét pre realizáciu výpravy na najvyššiu horu sveta. Výprava plánovala použiť na vtedajšiu dobu revolučnú taktiku; chcela dosiahnuť predsunuté tábory tesne pod horou letecky. Iniciátorom tejto myšlienky nebol nik iný ako neskorší staviteľ Oravskej, Slapskej a Or-

Prvý aklimatizovaný výstup máme za sebou. Odpočinok na končiari Kuh-I-Anošah (5600 m). V pozadí Kuh-I-Uparisina a Lungho.

*Vysunutý tábor „Lungho“
vo výške 4600 m.*

*Pod táborom „Trapéz“ sme objavili
kvetinovú záhradu.*

*Ľudia z dediny Chandút nám
pomohli pri budovaní tábora.*

**Bielo-modro-červená
na končiaroch**

HINDÚKUŠU

lickej priehrady inžinier Kraus, nositeľ Radu práce. Ale čas túto myšlienku odsunul a na cvičných skalách a v našich jediných veľhorách — vo Vysokých Tatrách — vyrástli medzitým mladí horolezci z Čiech, Moravy a Slovenska. Spoločne zdolávali v ťažkých zimných podmienkach traverz celého tatranského hrebeňa, a svoj um, silu a odvahu si overovali pri výstupoch na najťažšie horolezecké končiare v Alpách. Potom sa orientovali na Kaukaz. Rastúca úroveň československého horolezectva potom celkom logicky vyústila v náročnej expedícii.

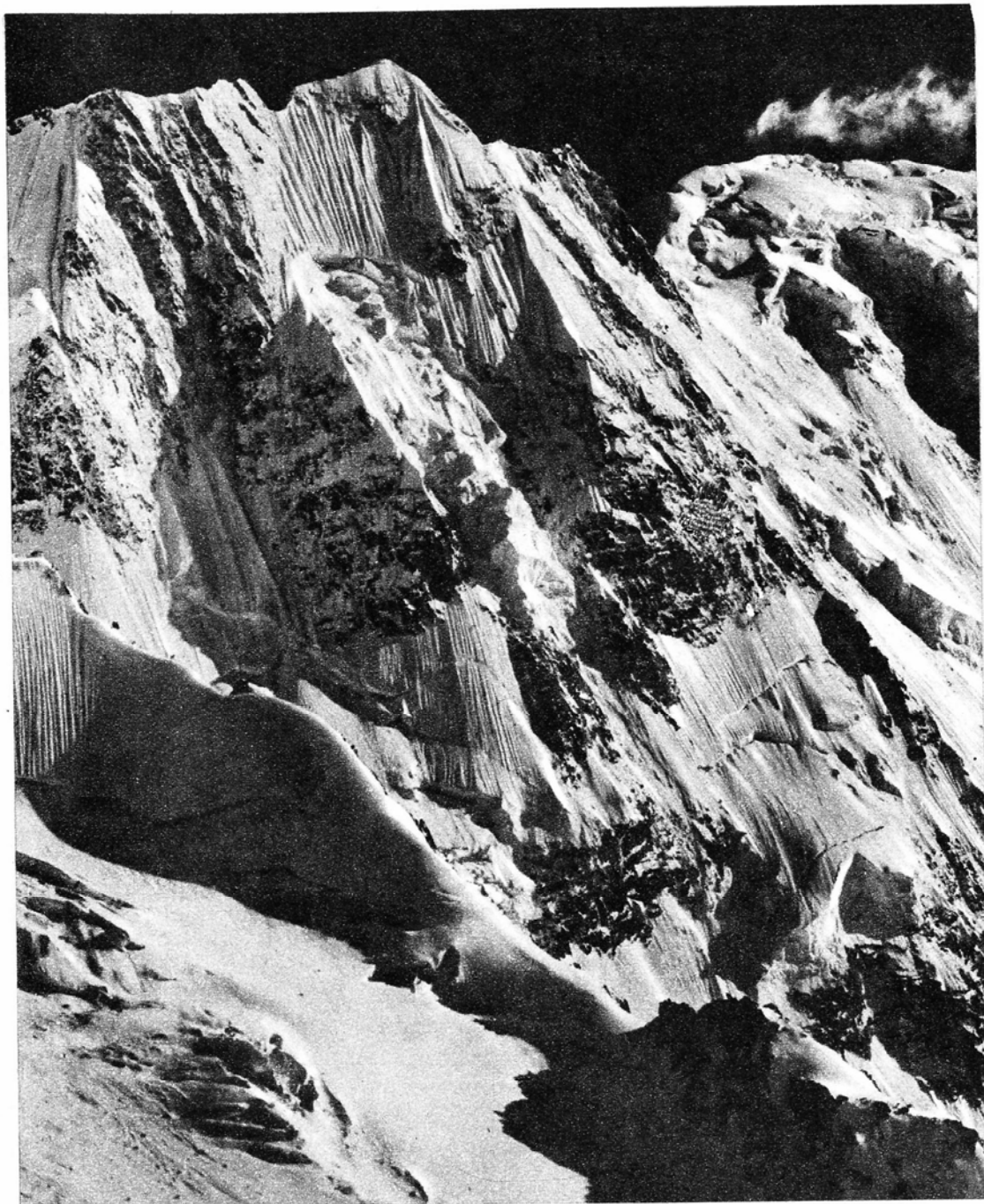
Všetko, čo expedícia brala so sebou, vážilo vyše štyri tony. Tento materiál dopravili turbovrtuľové iljušiny ČSA po častiach tisícok kilometrov na východ, od afganského hlavného mesta Kábulu, napokon tam odletelo aj trinásť členov výpravy. Vo výprave bolo osem horolezcov, zväčša majstri športu, lekár, fotograf Vilém Heckel, kameraman Bedřich Roger, vedecký pracovník Milan Daniel, člen parazitologickeho ústavu ČSAV, a vedúci výpravy Vladimír Šedivý.

V Kábule sme naložili materiál na terénny nákladný

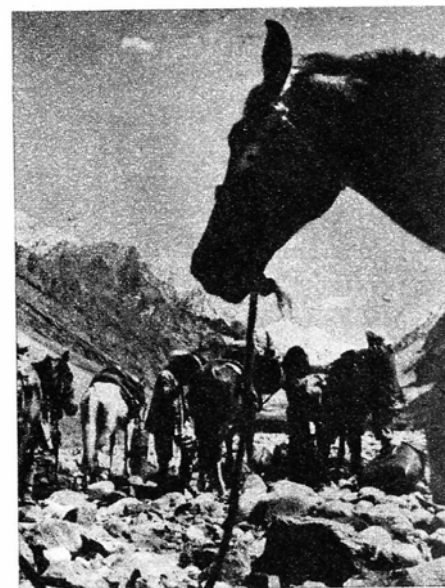
automobil a výprava sa vybrala na stovky kilometrov dlhú púť do Wachánu. Keď sa pozriete na mapu Afganistanu, je to ten úzky, asi tristo kilometrov dlhý cíp na východe krajiny, vklinený medzi Pakistan, Kašmír, Indiu, Čínu a Sovietsky sväz. Kraj patrí k afgánskej provincii Badachšan; obývajú ho Tadžici, ktorí hovoria nárečím perzštiny. Hlavným mestom provincie, veľkej temer ako Slovensko, je Fajzabád, staré rozprávkové mesto na brehoch zlatonosnej rieky Kokči. Po krátkom odpočinku v severoafgánskom Kunduze pokračovali sme divokým údolím Kokči do Fajzabádu, kde nás prijal guvernér provincie Badachšan, ktorý nám poskytol pre ďalšiu cestu plnú podporu. S vrchovato naprataným „nákladníkom“ sme konečne prišli do Wachánu. A potom jedného večera, keď

od západu dul ostrý vietor,

typický pre Wachán, zastavili sa kolesá áut v piesku a kamení púšte. Bolo to za dedinou Išmurch, pri ústí do dlhého údolia,

Bezmenný štít v hlavnom chrbte Hindúkušu sme nazvali Organ.

Zastávka našej karavány na ceste dolinou ľšmurch do základného tábora.

ktoré viedlo k cieľu expedície, do oblasti hory Lunghe, vysokej takmer sedem tisíc metrov. Na druhý deň sme najali nosičov a kone, a karavána sa dala na pochod. Dvadsať koní a sedemdesiat nosičov pomaly postupovalo v slnečnej páľave pozdĺž ľadovcových riek, nekonečnými kamennými poľami, nad zrázmi a priepasťami k prekladištiu, ktoré bolo vo výške 3000 m n/m, v lesíku zakrsnutých vrb a osík.

Na druhý deň dorazil konečne predvoj výpravy na miesto základného tábora na čelnej moréne ľadovca, vo výške takmer 4000 m n/m. Stany a zásobáreň, sklad výstroja a výzbroje, vreckové tranzistorové vysielачky z pardubickej Tesly, ktoré sa nám výborne osvedčili, a pochopiteľne československá zástava — to bol základný tábor. Naokolo nehostinné kamenné pole, neutíchajúci hukot mliečne zmútenej rieky, vytekajúcej z ľadovca, a nad všetkým biele, ľadové štíty, ktoré čneli do neskutočne tmavobelasej oblohy.

Vo výške asi 5000 m n/m sme postavili v ďalších dňoch ešte dva predsunuté tábory. Záujem horolezcov sa sústredil na dva hlavné problémy. V prvom rade to bolo samotné Lungho, ktoré dáva meno celej oblasti. Druhým cieľom sa stal zriedkavo štíhly ľadový štít lichobežníkového tvaru, ktorý mal zatiaľ meno Trapézový štít. Kým sa však horolezci

pokúsili o výstup na tieto štíty, museli sa dôkladne aklimatizovať. Preto sme najprv podnikli výstupy na nižšie končiare. Tak sme zliezli Štit Spartakiády, ktorý sme takto pomenovali na počesť III. celoštátnej spartakiády, a Štit Akadémie, na počesť Československej akadémie vied, ktorej pracovník bol členom expedície. Zdolali sme aj prvú šesttisícovku. Československí horolezci spolu s Afgancom Ekramom, ktorého prideliili výprave, vystúpili na mohutný štít priamo nad ľadovce a dali mu afganské meno Kuh I Meena, čo značí Hora priateľstva. Pomenovali sme ho tak preto, lebo expedícia bola nie na samom konci aj výrazom priateľských vzťahov medzi Afganistanom a Československom.

Boj o Lungho

má svoju vlastnú dramatickú históriu. Skupina horolezcov, ktorú tvorili tatranci Ivan Gálfy a Ivan Urbanovič, ďalej Mirek Jaškovský a Jan Červinka, postavili predsunutý tábor pod Lunghom a vystúpili najskôr na štít tvaru pyramídy v hlavnom hrebeni Hindúkušu. Spolu s nimi na končiar vystúpili aj Rudolf Antoniček a autor časti fotografií Vilém Heckel. Pri výstupe zistili, že jediná možná cesta na končiar Lungha je za súčasných podmienok cesta severným rebrom, ktoré z horných častí ľadovca mieri priamo na končiar. Po odpočinku v predsunutom tábore vyrazila jedného prekrásneho mrazivého dňa štvorica horolezcov, aby sa pokúsila o zdolanie rebra. Horolezci postupovali rýchlo ľahším terénom dolných častí piliera a okolo poludnia ich už videli takmer v jeho polovici. Už sa zdalo, že ešte toho dňa prekonajú strmé miesta piliera a dosiahnu prístupnejší terén na ľadových svahoch pod pyramídou končiara. Ivan Urbanovič postupoval ako prvý, Ivan Gálfy zabezpečoval a ostatní stáli na stupňoch vysekaných v ľade, pripnutí karabínkami k ľadovcovým skobám. Ivan už bol štyridsať metrov nad nimi a takmer dosiahol strmé snehové pole, keď sa pod ním uvoľnila široká plocha prachového snehu, bleskovo, ako po streche, skĺzla ľadovým zrázom a strhla horolezca so sebou.

Osemdesiatmetrový pád, z veľkej časti voľne vzduchom, zastavilo naraz trhnutie napätého lana, ktoré pevne držal Ivan Gálfy. Prvé slová boli, či Ivan Urbanovič žije. Žil, ale dusil sa v slučke napätého lana. S námahou vytiahol nôž a prerezal lano, keď si predtým bol zistil, že niekoľko metrov pod ním je sneh, naviaty do vysokej vrstvy pod ľadovcovým zlomom. Pristál mäkkou, ako do periny. Bol zachránený. Plecniak s časťami výstroja a výzbroje, s fotografickým aparátom a s potravinami ostal v lanovišti, niekoľko sto metrov nižšie. Horolezecké družstvo však bolo v bezpečí. Zostúpilo dolu a predvečerom došlo do predsunutého tábora. Ivan mal nalomené rebro a ťažko sa mu dýchalo. Všetci sme boli zarazení, skúpi na slovo. Končiar nepokorenej hory sa strácal v mrakoch nočnej oblohy.

Aj boj o Trapézový štít bol dramatický. Len s tým rozdielom, že sa skončil s úspechom. Dvadsiateho ôsmeho augusta zastali po takmer týždennom boji na končiar Trapézového štítu horolezci Radan Kuchař, Miloš Matras a Jožo Psoťka. Ale bojovali oň prakticky po celý čas expedície. Dva razy sa museli vrátiť z technicky ťažkého západného hrebeňa, lebo sa odrazu zmenilo počasie, začalo snežiť, mrzlo a strhla sa víchrica. Napokon však predsa len zvíťazili a štít dostal nové meno: Kuh I Uparisina, čo značí Hora, ktorú nepreletí ani vták. Tieto afganské názvy sme dávali najvyšším končiarom, ktoré naši horolezci zliezli, čím sme rešpektovali želanie našich hostiteľov.

Najvyšší končiar celej oblasti, ktorý sa týči do výšky takmer 7000 m n/m vo vnútornom horskom oblúku oblasti Lungha, sme nazvali

Kuh I Heewad,

čo po afgansky značí vlast alebo otcina. Je to jedna z najvyšších hôr Afganistanu. Ostatné končiare — niektoré prevyšujú 7000 m — sú všetky v hlavnom hrebeni Hindúkušu, teda z polovice na území Pakistanu. Objavenie Kuh I Heewadu bolo aj pre nás prekvapením. Za najvyššiu horu sme totiž pokladali končiar Lungha. Ale keď skupina Radan Kuchař, Jožo Psoťka a Miloš Matras zdolala tento končiar, zistila, že je vyšší ako Lungho, že je najvyšším štítom celej horskej oblasti, v ktorej operovala československá expedícia. Preto si právom zasluhuje názov, ktorý sme tejto hore dali.

V poslednom týždni, keď horolezci mali za sebou aj končiar Uparasiny, zdolali sme aj poslednú šesttisícovku, ktorá sa od nepamäti volá podľa dediny Kala Pandža i podľa rovnomenného údolia. Tento názov značí „päť hradov“; núka sa domnieť, či to neboli hrady, ktoré v dávnej minulosti chránili karavánovú cestu — Veľkú hodvábnu cestu — obchodnú tepnu medzi Čínou a krajinami Západu. Na končiar Kala Pandža (6340 m) vystúpilo osem horolezcov pod vedením Ivana Gálfyho, Ivana Urbanoviča a Mirka Jaškovského. Časť výstupu nakrúcal asistent kamery — majster športu Honza Červinka. Tento neúnavný a obetavý horolezec má levi podiel na filme, ktorý naši diváci uvidia v kinách.

Veľa stránok by zabralo rozprávanie o zaujímavej práci Milana Daniela, ktorý robil systematický zoologický a botanický výskum, aký v Hindúkuši *dosiaľ nerobil nik*. Bolo by možno písať aj o kartografickej práci expedície, o cenných skúsenostiach a činnosti lekára, ktorý ošetroval nielen členov expedície, ale aj nosičov a obyvateľov Wachánu, o fyziologických poznatkoch v problematike aklimatizácie. Každý člen bol poverený určitou úlohou. A treba povedať, že expedícia svoje športové i vedecké poslanie i v týchto mimoriadne ťažkých klimatických podmienkach úspešne splnila.